

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Spelberoende

**En studie om före detta spelberoendes syn på
problematiken kring stöd och behandling**

Sara Nilsson &

Helena Nilsson Ströbeck

Kandidatuppsats, SOPA 63

VT 2017

Handledare: Janicke Andersson

Authors: Helena Nilsson Ströbeck, Sara Nilsson

Title: Gambling addiction – a study of former gambling addicts' views on problems concerning support and treatment

Supervisor: Janicke Andersson

Assessor: Anna Rypi

Abstract

The purpose of this study was to examine and understand how members of a non-profit organization for gambling addiction describe and view problems concerning support and treatment for gambling addiction. The study was based on in-depth interviews with six representatives from non-profit organizations for gambling addiction. The empirical material was analyzed based on social constructivism. As a complement to social constructivism we also used categorization and claims-making as a theoretical perspective to further understand how social problems are defined and constructed. The result of this study shows that the alternatives for treatment for gambling addiction is limited because gambling addiction is not fully accepted as a social problem by society. However, it was pointed out that gambling addiction is on the rise but needs more attention. We found that the non-profit organizations are important to emphasize gambling addiction as a social problem which requires social action. Gambling addiction is described both in relation to social and individual aspects. Further, gambling addiction is both described and constructed in relation to alcohol and drug-addiction where it was portrayed as an unseen social problem.

Key words: gambling addiction, non-profit organization, treatment, claims-making, categorization

Förord

Först och främst vill vi tacka alla resurspersoner från spelberoendeföreningarna som deltagit och berikat vår studie. Ni har gjort vårt arbete mycket intressant och givande och utan er hade studien inte varit möjlig att genomföra!

Vi vill rikta ett stort tack till vår handledare Janicke som tillfört värdefulla synpunkter och tankar till vårt arbete.

Vi vill också tacka L som har tagit sig tid att läsa vårt arbete och gett oss värdefulla åsikter och nya funderingar att reflektera över.

Avslutningsvis vill vi tacka alla våra nära och kära och framförallt våra respektive som har stått ut och stöttat oss hela vägen från oskrivet blad till färdigt arbete!

Innehållsförteckning

Inledning.....	6
Problemformulering	6
Syfte	7
Frågeställningar	8
Begreppsdefiniering	8
Spel.....	8
Spelberoende	8
Resurspersoner	9
Avgränsning	10
Bakgrund	10
Spel om pengar i historien.....	10
Spel om pengar idag	11
Spelberoendeföreningar.....	12
Kunskapsläge.....	13
Sökstrategi	13
Tidigare forskning	13
Individuella faktorer i relation till spelberoende	14
Sociala och samhälleliga faktorer.....	14
Orsaker att söka hjälp eller att inte söka hjälp.....	14
Stöd och behandling för spelberoende	15
Vikten av att känna till och kunna se problemet	16
Teori	17
Socialkonstruktivism	17
Sociala problem som konstruktioner	18
Kategorisering och claims-making.....	18
Metod	19
Metodologiska överväganden.....	19
Metodens förtjänster och begränsningar	20
Urval.....	21
Metodens tillförlitlighet.....	22
Förförståelse	23
Genomförande av intervjuer.....	24
Databearbetning.....	25
Etiska överväganden.....	26
Arbetsfördelning.....	27
Resultat och Analys.....	27

Brister i förståelse av problemet.....	27
Att synliggöra spelberoende som ett socialt problem.....	28
Bristen på kunskap om spelberoende	30
Behandling för spelberoende – en kostnadsfråga	31
Det osynliga missbruket	32
Spelberoende i relation till andra missbruk	32
Spelberoende i relation till samsjuklighet	34
Samhällets och individens ansvar för spelberoende	35
Spelberoendeproblematiken i relation till ansvar.....	36
Socialtjänstlagens betydelse för att synliggöra spelberoende.....	37
Avslutande diskussion.....	39
Bilagor.....	45
Informationsbrev till verksamhetsansvarig	46
Informationsbrev till deltagare	47
Samtycke till deltagande	48
Intervjuguide	49

Inledning

Problemformulering

Idag ser och hör vi dagligen reklam för spel om pengar på teve, radio, internet och sociala medier och dessa reklambudskap når stora delar av befolkningen. Tillgängligheten för spelande har dessutom ökat i och med distribution av spel på internet (Ds 2015, s. 36). Spelreklamen framställer ofta en positiv bild av spelande där budskapet till mottagaren är möjligheten att vinna pengar och därmed få chansen att förverkliga sina drömmar eller få ett bättre och lyckligare liv. Spel om pengar ses av många som något spännande och oskyldigt, och det finns en föreställning om att spelande är oproblematiskt för ”det är ju bara att sluta spela”. Spelberoende anses dock vara ett folkhälsoproblem i Sverige idag, och spel om pengar har en baksida där följderna för de som utvecklar ett spelberoende kan leda till sociala, ekonomiska och hälsomässiga problem (Prop. 2016, s. 9). Förutom att spelberoende kan ge allvarliga konsekvenser för brukaren drabbas även anhöriga av spelberoende (ibid.). De negativa följder som spelberoende kan medföra liknar på flera sätt de som drabbar personer med alkohol- och narkotikamissbruk och spelberoende och har sedan 2013 placerats i diagnosmanualen DSM-V under samma kategori som missbruk och beroende av alkohol och andra substanser (Ds 2015, s. 8).

Trots den problematik som anses vara relaterad till spelberoende är det få som söker hjälp (prop. 2016; Ds 2015; Gainsbury, Hing, och Suhonen 2013; Nuske & Hing 2013; Pulford et al. 2009). I en proposition om lagändring gällande socialtjänstlagen (SFS 2001:453) konstateras att individer som söker hjälp för spelberoende riskerar att slussas mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst utan att få stöd och behandling av någon av dem (Prop. 2016, s. 32). Spelberoende finns idag inte lagstadgat i Socialtjänstlagen (SoL) eller i Lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Socialtjänsten har därmed inte ett lagstadgat ansvar att förebygga och motverka spelberoende. Att spelberoende inte räknas in i socialtjänstlagen innebär också att socialtjänsten inte har ett ansvar enligt lag att ge stöd och behandling till spelberoende. Det finns inte heller ett lagstadgat ansvar för kommun och landsting att samarbeta vid insats och behandling för spelberoende till skillnad från andra typer av beroende (Binde 2013). Däremot är det inte osannolikt att individer med ett spelberoende redan har kontakt med socialtjänsten av andra skäl eftersom spelberoende ofta bedöms vara

kopplat till annan problematik, till exempel ekonomiska problem (Anderberg & Dahlberg 2015).

Av Sveriges kommuner är det endast sju procent som erbjuder behandling för spelberoende av personal som (här kan ni skriva:) är specifikt utbildad för detta (Ds 2015, s. 71). Flera kommun- och landstingsanställda som kommer i kontakt med spelberoende saknar möjlighet att hänvisa dem vidare då utbudet av stöd och behandling ofta saknas. Öppenvårdsbehandling i kommunal regi för spelberoende finns endast etablerat i Sveriges tre största städer Malmö, Göteborg och Stockholm (Folkhälsomyndigheten 2016, s. 38; Binde 2010). I en undersökning som genomförts av Stödlinjen upplevde många som tidigare sökt hjälp för spelberoende att de inte fick den hjälp de behövde (Ds 2015). Ett annat problem enligt Gainsbury, Hing och Suhonen (2013) är att hjälpsökande ofta inte vet vart de ska vända sig för att få hjälp. Vi ser en problematik där det finns en risk att personer med ett spelberoende inte får det stöd eller den behandling de anses behöva. Personernas ärende kan falla mellan stolarna när det inte är tydligt vem som har ansvaret för dem. Vi menar att det är viktigt att den sociala problematiken som spelberoende medför tas på allvar.

För att undersöka och förstå den problematik som finns kring stöd och behandling för spelberoende valde vi att rikta fokus mot personer med erfarenhet av spelberoende, eftersom forskning som undersöker fenomenet utifrån ett brukarperspektiv är begränsat (Binde 2013). Ideella spelberoendeföreningar arbetar aktivt med en rad olika frågor som rör spelberoende och vi har därför valt att ta del av hur personer som arbetar i dessa föreningar upplever det stöd och den behandling som finns idag både utifrån deras roll som före detta spelberoende men också som resursperson.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka och förstå hur resurspersoner från spelberoendeföreningar ser på problematiken kring stöd och behandling för spelberoende både utifrån rollen som före detta spelberoende samt i rollen som resursperson.

Frågeställningar

- Hur beskriver resurspersoner möjligheter för personer med spelberoende att få stöd och behandling?
- Hur ser resurspersonerna på vem som har ansvaret för stöd och behandling för spelberoende?
- På vilka sätt framhåller resurspersonerna att spelberoende borde ses som ett socialt problem?

Begreppsdefiniering

Spel

I uppsatsen har vi valt att belysa spel som omfattar spel om pengar. Därmed har vi uteslutit andra former av spelande så som data och tv-spel. Med spel om pengar menar vi olika spelformer där en summa pengar satsas av två eller flera parter med förhoppningen om att vinna ett större belopp (Folkhälsomyndigheten 2016, s. 27). Spel om pengar finns idag tillgängligt på flera olika sätt, bland annat genom spelautomater på restauranger och caféer, spel på kasino eller spel i samband med olika sportsammanhang såsom fotbollsmatcher etc. I takt med utvecklingen av spel med pengar på internet har tillgängligheten för spel ökat och internetbaserade spel om pengar har blivit allt vanligare i form av till exempel nätkasino. Kasino på nätet bygger i grunden på samma idéer som ett fysiskt kasino men skillnaden är att tillgängligheten finns dygnet runt och spelaren kan satsa mycket pengar på kort tid.

Spelberoende

Idag finns det flera liknande begrepp som används inom spelberoendeområdet, men det finns ännu ingen gemensam definition. Inom spelforskningen har dock synen på spelberoende framförallt haft sin utgångspunkt i den kliniska definitionen som används inom vården och psykiatrin. Tidigare definierades spelberoende, eller spelmani som det också kallades, som en impuls kontrollstörning. Detta ändrades 2013 i Diagnostic and Statistical Manual -V (DSM-V) till att anses vara ett beroende av samma slag som alkohol och narkotika orsakar, efter att forskning bevisat att spelberoende på ett likartat sätt påverkar hjärnans belöningssystem (Ds 2015, s. 11; Prop. 2016, s. 20). Hasardspelsyndrom som numera ersatt spelberoende som klinisk benämning är således en psykiatrisk diagnos och innebär en allvarlig form av beroende

kopplad till en spelproblematik. Kriterierna för diagnosen är fastställda i DSM-V och anger att spelberoende utgörs av ett problematiskt spelande som är ihållande och återkommande, där den som bedöms vara beroende uppfyller minst fyra av de nio kriterier som diagnosen innehåller (ibid.).

I ett vardagligt sammanhang innebär spelberoende att en person inte kan kontrollera sitt spelande vilket kan leda till konsekvenser för både personen, andra berörda eller samhället (Ds 2015, s. 127). För spelaren kan det innebära ekonomiska problem såsom stora ekonomiska skulder, problem med relationer till familj och anhöriga samt psykiska eller fysiska besvär som yttrar sig i form av ångest, stress och sömnsvårigheter. Spelproblem är ett mer generellt begrepp vilket kan antas innefatta både de personer som uppfyller kriterierna för en diagnos och dem med mindre omfattande problem. Var på skalan en spelare befinner sig mellan spelproblem och hasardspelsyndrom kan skifta över tid (Folkhälsomyndigheten 2016, s. 32). Ytterligare ett begrepp inom spelberoendområdet är spelmissbruk, vilket tar mer fasta på de sociala konsekvenserna och används därför mer inom till exempel socialtjänsten (Prop. 2016, s. 11). Både det mer generella begreppet spelberoende och den kliniska diagnosen hasardspelsyndrom påminner om definitioner som finns för personer med alkohol- och drogmissbruk. Den som är spelberoende har likt andra beroenden svårt att sluta spela trots de negativa konsekvenserna, och förutom att den enskilde påverkas så påverkas även anhöriga negativt (Prop. 2016, s. 48). Vi kommer att använda begreppet spelberoende i studien då vi vill undvika en alltför snäv definition som kan riskera att vi utesluter för många personer. Vi har valt att inte använda spelmissbruk som begrepp dels för att det inom den sociala sektorn blivit allt vanligare att undvika begreppet missbrukare för att istället tala om personer med missbruks- eller beroendeproblem, men även för att informanterna genomgående använt begreppet spelberoende.

Resurspersoner

I spelberoendeföreningarna omfattas personalen framförallt av personer som arbetar ideellt, men i vissa föreningar finns det även anställda. Både ideella och anställda är resurspersoner som bland annat har till uppgift att leda självhjälpsmötena där de har en central roll som diskussionsledare (Binde 2010). I studien har vi intervjuat både ideella och anställda dels i

deras roll som före detta spelberoende men också som resursperson. Vi kommer i studien att benämna samtliga deltagare som resurspersoner.

Avgränsning

Inom ämnesområdet spelberoende finns det flera olika infallsvinklar som är värda att belysa. Det hade till exempel varit intressant att undersöka problemet utifrån ett annat perspektiv genom att till exempel intervjua socialtjänsten, psykiatrin eller kriminalvården om deras upplevelser av spelberoende. Vi har emellertid gjort ett medvetet val att avgränsa oss till att intervjua resurspersoner med ett före detta spelberoende. Spelberoendeföreningarna har en aktiv roll vad gäller att driva frågor om till exempel förebyggande och ansvar i relation till spelberoende, och resurspersoner i föreningen kan utifrån sin kunskap och erfarenhet av spelberoende ge en bild av vad som behövs för att hantera den problematik som finns i relation till stöd och behandling för spelberoende. Ytterligare en avgränsning är att vi valt att fokusera på spelberoende hos vuxna, vilket innebär personer över 18 år.

Bakgrund

Spel om pengar i historien

Spel om pengar är inte så modernt som många kanske föreställer sig. Arkeologiska källor och fynd visar att spel har funnits i flera århundraden och att spel om värdeföremål har förekommit i de äldsta av mänskliga kulturer (Helling 2003, s. 7). Däremot har spel inte varit en del i alla kulturer vilket pekar på att det är en kulturellt och socialt inlärdd aktivitet (Folkhälsomyndigheten 2016, s. 26). I Sverige är de tidigaste bevisen för spel daterat till 200 år e.Kr och bestod av tärningar gjorda av ben (Wessberg 2012, s. 13) och under vikingatiden var tärningsspel förekommande i det vardagliga livet. Den statliga kontrollen och styrningen över spelandet har också funnits under en lång tid. I Sverige började man till exempel ta kontroll över spelverksamheten år 1772 genom att införa ett statligt reglerat nummerlotteri, vilket åter stängdes 1841 då staten även förbjöd andra former av spel (Rönneberg et al, 1999 s. 24).

Inställningen till och acceptansen för spel har sett olika ut över tid. Det finns tecken på en restriktiv inställning redan under medeltiden då man införde landskapslagar som skulle

reglera och förbjuda spel eftersom man ansåg att sådana aktiviteter skapade oreda (ibid.). Under slutet av 1800-talet och början på 1900-talet kritiserades spel på flera håll i Sverige bland annat av kyrkan och arbetarrörelsen som ansåg att det var ett hot mot värden som flit och arbetsdisciplin (ibid.). 1897 startades dock återigen ett statligt lotteri efter nästan 40 års förbud trots att spel om pengar fortfarande ansågs moraliskt tvivelaktigt, och på 1930-talet skapades statliga spelbolag som verkar än idag med syftet att kontrollera spelandet som då ansågs omöjligt att förbjuda. Sedan dess har en mer accepterande inställning till spel växt fram i Sverige, och idag verkar nästan ingen tycka att det är fult att spela om pengar (Gustavsson & Svanell 2012). Denna svängning mellan fördömande och acceptans sammanfaller enligt Binde (2013) med förändringar i den allmänna moralen och en moraliserande syn på spel om pengar.

Spel om pengar idag

Spel om pengar omgärdas idag av regler och bestämmelser, och den svenska spelmarknaden domineras av statligt ägda eller statligt kontrollerade företag som tillåts att sköta den svenska spelmarknaden (Helling 2003, s. 8). Den reglerade spelmarknaden utgörs av de aktörer som enligt Lotterilagen (SFS 1994:1000) har tillstånd att bedriva spel om pengar i Sverige. De största aktörerna är AB Svenska Spel och AB Trav och Galopp (ATG) vilka har monopol på respektive områden, samt folkrörelser som enligt Lotterilagen (SFS 1994:1000) har tillstånd att anordna bingo och egna lotterier om de bedriver allmännyttig verksamhet. Endast spel som godkänts av Lotteriinspektionen, länsstyrelsen eller kommunala myndigheter är tillåtna (ibid.). Fram till 1980-talet skulle de statliga spelbolagen möta efterfrågan på spel utan att stimulera efterfrågan. I en ny era har dock spelbolag med monopol fått marknadsföra sina tjänster aktivt och bredda sina erbjudanden, vilket har lett till en expansion av spel (Binde 2013). Lotto introducerades till exempel 1980 och 5 år senare hade 86% av vuxna Sveriges vuxna befolkning deltagit. Tv-programmet bingolotto som startade 1987 blev Sveriges mest populära tv-program 1995 och lockade då en tredjedel av befolkningen som tittare (Gustavsson & Svanell 2012). Kommersialiseringen av spel har fortsatt öka fram till idag och har intensifierats i takt med utvecklingen av internet. Sammantaget i befolkningen är lotterier och nummerspel så som Lotto, Keno och spel på hästar och inom sporten den vanligaste spelformen bland både män och kvinnor (Folkhälsomyndigheten 2016, s. 61). Internet har bidragit till att spelare idag har ett brett utbud att välja mellan där de flesta spelformer erbjuds

alla tider på dygnet (Ds 2015, s. 36). Denna utveckling har gjort att internetspel numera har en högre andel problemspelare än andra områden inom spel (ibid.).

Spelberoendeföreningar

Stödgrupper för personer med spelproblem uppstod på 1950-talet med Alcoholics Anonymous (Anonyma alkoholister, AA) som förebild. Den nya rörelsen kallades för Gamblers Anonymous (GA) och båda rörelser finns idag utspridda över en stor del av västvärlden, inklusive våra nordiska grannländer (Binde 2010). I Sverige har GA till skillnad från andra länder haft svårt att få fäste och det är istället spelberoendes föreningar som dominerar, vilka precis som GA och AA ger ömsesidigt stöd genom samtal i grupper (ibid.). På andra sätt liknar spelberoendeföreningarna i Sverige snarare de självhjälpgrupper som uppstod på 1980- och 1990-talet eftersom de till skillnad från GA och AA inte har någon religiös grundton eller fastställd ideologi. De utformar istället verksamheten utifrån deltagarnas erfarenheter, kunskap och behov (ibid.).

Spelberoendes föreningar är organiserade på samma sätt som de flesta svenska föreningar. De består av medlemmar, en styrelse, föreningsmöten och Spelberoendes Riksförbund (SBRF). Föreningarna tar emot bidrag från staten och kommunen, tar ställning i spelpolitiska frågor och samverkar med samhället på olika sätt vilket gör att de skiljer sig från GA och AA som vill vara helt oberoende och inte tar ställning i samhällsfrågor (Binde 2010). Självhjälpgrupperna i organisationen leds av resurspersoner vilket är en skillnad jämfört med småskaliga självhjälpgrupper som ofta inte har en formell ledare (ibid.).

Kunskapsläge

I detta avsnitt kommer vi inledningsvis att ge en beskrivning av hur vi gått tillväga för att hitta tidigare forskning. Därefter kommer vi att ge en bild av den tidigare forskning som finns på det område vi undersökt.

Sökstrategi

För att identifiera relevant forskning på området utfördes sökningar i databaserna LUBsearch och SwePub. Inledningsvis gjordes en sökning för att vi skulle urskilja de mest relevanta sökorden med syftet att hitta forskningsartiklar vilka speglar den forskning som kan understödja vår studies syfte och frågeställningar. Vid första sökningen framkom tillräckligt med vetenskapliga artiklar för fortsatta sökningar med de sökord vi provat inledningsvis. Vi sökte med svenska orden: *spelberoende*, *spelmissbruk* och *spelproblem* och sökningar på engelska gjordes med sökorden: *gambling addiction*, *treatment*, *support*, *help*, *social work* och *non-profit organization*. Sökorden kombinerades för att begränsa och få fram relevanta artiklar. Efter databassökningarna hade vi totalt hittat sexton vetenskapliga texter som vi sedan noggrant läste igenom. Efter granskningen av texternas relevans kvarstod nio artiklar. Allt vetenskapligt material som använts i studien är refereegranskat.

Tidigare forskning

I de artiklar vi funnit finns både kvantitativa och kvalitativa forskningsstudier. De behandlar i sin helhet orsakerna till att spelberoende söker hjälp eller anledningar till att de inte söker hjälp. Studierna tar även upp olika orsaker till varför en individ blir spelberoende och vikten av att känna till spelberoende som ett socialt problem. Resultaten visar på vikten av att tidigt se mönster för att kunna förebygga problemet och kunna behandla dem som har ett spelberoende. Per Binde (2013), docent i socialantropologi menar att det finns kännedom om hur ett spelberoende kan behandlas, men menar å andra sidan att kunskapen hur man kan förebygga problemet är väldigt liten. Vidare hävdar han att det finns en brist på forskning som belyser spelberoendet från brukarnas eget perspektiv (ibid.).

Individuella faktorer i relation till spelberoende

Även om forskare kan peka ut vissa gemensamma nämnare hos personer med spelberoende så ger tidigare forskning en begränsad bild av orsakerna till att vissa personer drabbas av ett spelberoende. Jim Rogers (2013) skriver i studien "Problem gambling: A suitable case for social work?" att det finns flera faktorer som ökar risken för ett spelberoende. Det går dock inte med säkerhet säga vad det är som gör att vissa individer utvecklar ett spelberoende istället för exempelvis ett drogberoende, det är som med alla typer av beroende ett komplext problem som påverkas av flera olika faktorer (ibid.). Vidare menar Rogers (2013) att låginkomsttagare har en tendens att spela för mer av sin totala inkomst än de som har en högre inkomst. Även Folkhälsomyndigheten (2016, s. 12) har gjort studier som påvisar samma resultat. Andra faktorer som kan öka riskerna för ett spelberoende är att vara utlandsfödd, man, arbetslös eller att man lider av någon form av psykisk ohälsa (Rogers 2013; Folkhälsomyndigheten 2016).

Sociala och samhällseliga faktorer

Justin Pulford, Maria Bellringer, Max Abbott, Dave Clark, David Hodgins och Jeremy Williams (2009) har i en undersökning, publicerad i *Journal of Gambling Studies*, kommit fram till att spelberoende inte bara påverkar individen utan även personer i omgivningen kan påverkas negativt. Det kan röra sig om ganska många andra i närheten som far illa såsom barn och andra familjemedlemmar. Särskilt barn till spelberoende tar skada då de löper större risk än andra barn att drabbas av olika psykiska svårigheter (Rogers 2013). Pulford et al. (2009) menar att ju tidigare en person med spelberoendeproblematik söker hjälp för sitt osunda spelande, desto större är chanserna att minska och kunna avhjälpa problem som kan drabba individen, deras anhöriga och samhället i stort. Spelberoende är sammankopplat med olika individuella sociala problem såsom ekonomiska svårigheter, familjekonflikter, våld i nära relationer och psykisk ohälsa som till exempel depressioner och ångest (Rogers 2013). Undersökningar har visat att individer med låg socioekonomisk status löper större risk att drabbas av spelberoende och problemspelande är också vanligare om man bor i storstad jämfört med resten av landet (Folkhälsomyndigheten 2016, s. 12).

Orsaker att söka hjälp eller att inte söka hjälp

Vad är det då som får en individ med spelberoende att söka hjälp och varför gör andra det inte? Sally Gainsbury, Nerilee Hing och Niko Suhonen (2013) menar i en artikel publicerad i

Journal of Gambling Studies att de som inte söker hjälp för sitt beroende oftast inte erkänner att de har ett problem. Orsakerna till detta är skamkänslor för sin egen eller sin familjs skull, samt att det finns en stark vilja att klara av att lösa problemet på egen hand (ibid.). Flera studier visar att den vanligaste orsaken till hjälpsökande för spelberoende är just de ekonomiska problemen (Pulford et al 2009; Gainsbury, Hing & Suhonen 2013; m.fl.). Andra orsaker att personer söker hjälp i samband med ett osunt spelande är insikten om att kunna förhindra en personlig katastrof när spelandet är utom kontroll. Majoriteten av dem som söker hjälp gör det emellertid för att familjen på ett eller annat sätt bett dem (Pulford et al. 2009). Dessvärre är det en stor andel av de som är spelberoende som aldrig söker hjälp. Idag räknar Folkhälsomyndigheten med att endast fem procent av de personer med spelproblem någon gång har sökt hjälp (Folkhälsomyndigheten 2016, s. 83).

Stöd och behandling för spelberoende

Både nationell och internationell forskning visar att det finns olika typer av stöd och behandling för spelberoende. Bland metoderna återfinns MI, KBT, rådgivning, psykoterapi, webbaserade behandlingar, olika typer av stödgrupper samt hjälptelefonlinjer (Rogers 2013; Binde 2012; Gainsbury, Hing & Suhonen 2013). De som vill söka stöd och hjälp kan vända sig till allmänvården, socialtjänsten (eller motsvarande), till alkohol- och drogrådgivning eller ideella föreningar för att få hjälp (Gainsbury, Hing & Suhonen 2013). I Sverige finns Spelberoendes Riksförbund (SBRF), en frivilligorganisation som ger stöd och hjälp åt spelberoende. De erbjuder socialt och emotionellt stöd, motivation, insikt och praktiska råd (Binde 2012). SBRF samarbetar ofta med socialtjänsten och tillfrågas även regelbundet av staten om ståndpunkter när det gäller förslag till berörda parter och myndigheter (Binde 2012). SBRF fungerar bättre för personer som bor i de städerna där organisationen finns. Tyvärr är det svårare för dem som bor på landsbygden eller där föreningen inte är representerad (Binde 2013). Vidare skriver Binde (2012) att även om de som arbetar ideellt hos SBRF inte har någon formell utbildning så är de hängivna sitt arbete och har stor erfarenhet av spelberoende. Både de som arbetar inom SBRF och professionella psykoterapeuter som behandlar spelberoende anser att de befintliga behandlingsmetoderna kompletterar varandra (ibid.). Den offentliga sjukvården i Sverige bekostar endast behandling av spelberoende om det anses vara ett så allvarligt problem att det kan diagnostiseras som spelberoende. I annat fall kan lösningen vara att vända sig till socialtjänsten men där erbjuds oftast inte någon behandlingsform för spelproblematiken (Binde 2013).

Vikten av att känna till och kunna se problemet

I såväl nationell som internationell forskning råder det enighet om att det behövs större kunskap om spelberoende för att kunna förebygga men också upptäcka problemet tidigt (Pulford et al. 2009; Gainsbury, Hing & Suhonen 2013). Forskare vid University of Pittsburg, Rafael J. Engel, Yoonmi Kim, Jody Bechtold och Elizabeth Mulvaney (2012) har gjort en studie om utbildningar i socialt arbete vilken visar att det saknas utbildning om spelberoende som behövs för att kunna möta behovet av kunskap hos professionella. Spelberoende som ämne saknas ofta på utbildningar i socialt arbete vilket beror på att det är ett lågt prioriterat ämne som inte heller efterfrågas men också för att det saknas utbildare (ibid.). Ansvaret att söka kunskap läggs istället hos professionen. Rogers (2013) skriver att genom att utbilda socialarbetare i att upptäcka spelproblem kan individens rätt att få hjälp möjliggöras. Tamara Naomi Chithiramohan och Sanju George (2016) har gjort en studie inom vården som visar att även där saknas utbildning i att upptäcka och ta hand om spelberoende och de menar att nyckeln till att framgångsrikt ta hand om gruppen är utbildning samt ett nära samarbete med specialistvården. Ytterligare en viktig faktor är att synliggöra möjligheterna till behandling för personer med spelberoende genom en bättre allmän kännedom om problemet vilket kan göras genom upplysningar om behandlingsalternativ i media (Gainsbury, Hing och Suhonen 2013). Slutligen är det, som i allt socialt arbete, av största vikt med ett bra bemötande från hjälparen då det faktiskt kan göra skillnaden i att en spelberoende tar steget vidare mot ett liv utan spel vilket Sonoles Valdivia-Salas, Kandace S. Blanchard, Andrés S. Lombas och Edelgard Wulfert konstaterade i en rapport publicerad i *Psychology Of Addictive Behaviors* 2014.

Teori

Vi har utgått från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv som grund för vår analys. Med dessa teoretiska glasögon har vi sökt att förstå resurspersoners syn på problematiken kring stöd och behandling för spelberoende, utifrån deras egna erfarenheter som före detta spelberoende samt i deras roll som resurspersoner. Den socialkonstruktivistiska utgångspunkten är relevant i analysen för att lyfta fram och skapa förståelse för hur informanterna ser på och konstruerar spelberoende som fenomen.

Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivism handlar i grunden om att ifrågasätta det självklara i vardagen och inte ta den direkta eller omedelbara upplevelsen för givet. I ett socialkonstruktivistiskt perspektiv är vår upplevelse och vår kunskap av omvärlden socialt konstruerad (Wenneberg 2010, s. 11). Med andra ord skapar människor den verklighet vi lever i genom samspel med varandra. Vidare är världen eller ”verkligheten” inte färdigkonstruerad eftersom konstruktionerna förhandlas fram i varje interaktion vilket också gör att den är föränderlig (Jönsson 2010, s.17). Ingen kunskap är således självklar eller sann, och fokus ligger istället på hur kunskap produceras och konstrueras. Språket är en viktig del i konstruktionen av vår verklighet eftersom vi genom språket skapar innebörd och mening både i våra uttryck och i vår omvärld. Den kunskap vi har kommer bland annat från det språk vi använder under uppväxten, och vår utveckling till en tänkande individ bygger på att vi lärt oss ett språk på förhand som strukturerar verkligheten för oss (Wenneberg 2010, s. 12). Därmed föds vi in i en värld som redan är konstruerad. Att vi till exempel uppfattar en stol som just en stol beror på att vi redan förstår begreppet eftersom det är socialt konstruerat. Vi skapar således en verklighet som på många sätt upplevs som självklar i samspelet med varandra (ibid.).

Enligt Berger och Luckmann som myntade begreppet socialkonstruktivism, har människan en benägenhet att skapa vanor som efter hand blir externaliserade, vilket innebär att handlingar blir till rutiner och sprider sig till andra människor. Därmed sprids kunskapen av dessa rutiner och införlivas så småningom i alla parter medvetande och skapar på så sätt institutioner (Berger & Luckmann 1966, s. 72). Individer som föds in i samhället rättar sig efter dessa institutioner vilka tas för givna. Barn som växer upp lär sig samhällets normer och

instruktioner, de förs mellan generationer och har internaliserats. Man behöver med andra ord legitimera rutinerna för de individer som inte varit med och skapat dem. Genom legitimering blir institutionerna meningsfulla (Berger & Luckmann 1966, s. 79). Detta perspektiv blir intressant för att vi ska kunna se hur spelberoendeföreningarna legitimerar spelberoendet som ett socialt problem.

Sociala problem som konstruktioner

Sociala problem är ett begrepp som i många sammanhang används som en självklarhet när det förs diskussioner om till exempel alkohol- och narkotikamissbruk, hemlöshet och kriminalitet, och innebörden av begreppet tas således för givet (Meeuwisse & Swärd 2013). Det finns emellertid inga självklara svar på vad ett socialt problem egentligen är. I ett socialkonstruktivistiskt perspektiv ser man sociala problem som konstruktioner vilka på olika sätt framhålls som sociala problem, snarare än att sociala problem endast utgörs av objektiva förhållanden. I detta synsätt ligger inte fokus på att förklara ett fenomen utan handlar istället om hur ett visst fenomen kan förstås och beskrivas som ett socialt problem (Meeuwisse & Swärd 2013). Man kan således rikta uppmärksamhet på den process som leder till att ett fenomen blir ett socialt problem och hur det sociala problemet konstrueras, samt vilka åtgärder som lyfts fram. I intervjuerna har det visat sig att spelberoende är ett socialt problem under konstruktion. Därför blir det relevant utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv att se hur resurspersonerna beskriver spelberoende som ett socialt problem.

Kategorisering och claims-making

Sociala problem och avvikelser skapas genom sociala processer där människor tillskrivs och anpassar sig efter omgivningens stereotypa värderingar och klassificeringar (Ejrnæs & Kristiansen 2013). Därmed kan konstruktionen av sociala problem skapas genom sociala kategoriseringar. Swärd (2007) beskriver att kategorisering handlar om skapandet och upprätthållandet av gränser och skillnader genom en institutionalisering av motsatspar, till exempel normal och onormal, värdiga och ovärdiga. Genom att göra en indelning kan man skilja på olika grupper och därmed rikta speciella åtgärder eller behandlingar mot den grupp som avses (ibid.). Vidare menar Swärd (2007) att kategoriseringar finns på olika nivåer i samhället, till exempel i yrkesgruppers agerande och i lagstiftning. Enligt Berger och Luckmann (1966, s. 72) kan sociala problem institutionaliseras genom en legitimering av

problemet vilket skulle kunna ske genom till exempel lagstiftning. Inom claims-making (anspråksformering) teorin ses sociala problem som konstruerade genom att grupper definierar och med framgång hävdar existensen av en situation som problematisk eller skadlig (Ejrnæs & Kristiansen 2013). Sociala problem skapas således genom att en grupp människor uttrycker sitt missnöje över ett förhållande de anser bör förändras och kämpar för att förhållandet ska bli erkänt som ett socialt problem. Att hävda att något är ett socialt problem kan vara ett sätt att uttrycka ett claim, eller så kallat anspråk, på rätten att tala och göra definitioner och därmed utmärka ett område som man har makt att kunna bestämma över (Sunesson 2013). Människors subjektiva uppfattningar har stor betydelse inom claims-making teorin då man anser att det som skapar sociala problem är människans subjektiva definition av förhållanden som problematiska (Ejrnæs & Kristiansen 2013).

Metod

I det här avsnittet kommer vi att motivera valet av kvalitativ metod och diskutera metodens förtjänster och begränsningar. Vi kommer sedan redovisa urvalet av informanter följt av metodens tillförlitlighet, genomförande av intervjuer, databearbetning, etiska överväganden och avslutningsvis arbetsfördelning.

Metodologiska överväganden

Vi har använt en kvalitativ forskningsmetod i studien eftersom det ger utrymme för subjektivitet och möjlighet att därmed lyfta fram och förstå hur informanterna ser på problematiken kring stöd och behandling för spelberoende. Ahrne och Svensson (2015) menar att användandet av en kvalitativ metod ger forskaren möjlighet att gå in på djupet och ta reda på människors upplevelser och uppfattningar, vilket blir relevant för vår förståelse av informanternas syn på problemet. Kvalitativ forskning har enligt Bryman (2011, s. 341) en kunskapsteoretisk ståndpunkt som intresserar sig för individens förståelse och tolkningar av den sociala verkligheten i en specifik kontext. Detta till skillnad från en kvantitativ ansats som fokuserar på att mäta och generalisera. Eftersom studien utgår från den specifika kontexten i spelberoendeföreningar blir valet av en kvalitativ metod således relevant.

Vi har använt semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsmetod i studien. I semistrukturerade intervjuer utgår forskaren från en intervjuguide med specifika teman som ska beröras, där frågorna inte behöver ställas i samma ordning eller vara utformade på samma sätt (Bryman 2011, s. 415). Detta gör att följsamheten i våra intervjuer har ökat vilket också skapat en större frihet för informanten att uttrycka vad de upplever som relevant och viktigt för att beskriva och förstå problematiken kring stöd och behandling för spelberoende (ibid.).

Metodens förtjänster och begränsningar

Enligt Bryman (2011, s. 363–364) genererar kvalitativa metoder ofta en djupare och mer detaljerad beskrivning av ett fenomen, vilket kan resultera i en stor mängd material och då finns det en risk att det blir svårt att se vad som är av vikt för studien. Fördelen är dock att den mängd material som en kvalitativ metod medför också bidrar till den kontextuella förståelsen av ett socialt beteende (ibid.). Kvalitativ forskning får ofta kritik för att den ger en begränsad bild av ett fenomen eftersom den ofta utgår från ett fåtal deltagare vilket gör det svårt att generalisera resultatet till andra miljöer (Bryman 2011, s. 369). Det finns också kritik mot att kvalitativa undersökningar blir alltför subjektiva då de kan påverkas av forskarens uppfattning om vad som är viktigt (Bryman 2011, s. 368). Vi har under studiens gång varit medvetna om att det finns en risk för att analysen och resultaten påverkas av vår subjektivitet eftersom vi kan tolka empirin och avgöra vad som vad som kommer att presenteras i analys och resultat.

En kvalitativ metod har till skillnad från en kvantitativ metod inte lika stort mått av struktur vilket ökar möjligheten att fånga informanternas perspektiv (Bryman 2011, s. 366). Fördelen med att vi använt oss av kvalitativ metod i studien har således varit att vi kan formulera generella och öppna intervjufrågor snarare än specifika för att kunna fånga informanternas upplevelser. Ett exempel på frågor vi ställde för att ta reda på informanternas upplevelser är: *Hur ser du på möjligheten för spelberoende att få stöd och behandling? Hur upplever du att samarbetet mellan föreningen och den offentliga sektorn ser ut?* Ytterligare en fördel med att vi använt ett ostrukturerat tillvägagångssätt är att det rymmer ett stort mått av flexibilitet, vilket innebär att vi har kunnat ändra inriktning och fokus i undersökningen vid behov, till exempel genom att justera intervjufrågorna (Bryman 2011, s. 367).

Vid kvalitativa intervjuer finns det dock enligt Ahrne & Svensson (2015) en risk för intervjuareffekt som innebär att intervjuaren kan påverka resultatet genom frågornas utformning vilket kan leda till mindre objektiva resultat. Vi har förhållit oss till denna begränsning genom att eftersträva neutralitet och distans både i intervjuer och i relation till det insamlade materialet. Samtidigt har vi varit medvetna om att vi inte kunnat upprätthålla en total objektivitet i studien. Enligt Bryman (2011, s. 44) kan forskning inte vara värderingsfri, men det är viktigt att det inte finns en okontrollerad påverkan av forskningen genom forskarens egna värderingar. För att undvika detta har det varit viktigt att vi reflekterat över våra egna värderingar för att stärka medvetenheten om den inverkan de kan ha på studien. Bryman (2011, s. 229) menar att intervjuareffekten kan ske under intervjun genom att informanten inte vill uttrycka vad personen tycker på grund av sådant som kan vara känsligt att prata om, eller i syfte att försköna svaren. Däremot är en fördel med kvalitativa intervjuer att informanten och intervjuaren kan fråga om något är oklart under en intervju, vilket gör att frågor och svar kan förtydligas.

Urval

Urvalet av informanter gjordes genom ett målstyrt urval eftersom utgångspunkten var att hitta informanter som var relevanta för studiens syfte och frågeställningar. Bryman (2011 s. 434) menar att principen för ett målstyrt urval tar sin utgångspunkt i studiens syfte och att urvalet blir personer som i någon utsträckning har kunskap om eller är berörda av det studien ämnar undersöka. Snöbollsurval är en typ av målstyrt urval som innebär att personer med relevans för studien för vidare en förfrågan om deltagande i studien till andra som uppfyller kriterierna för att intervjuas (Bryman 2011 s. 196). Urvalsprocessen i studien bestod av ett snöbollsurval genom en inledande kontakt med relevanta personer som förde vidare en förfrågan till resurserpersoner vilka de visste hade ett före detta spelberoende. Erfarenhet av spelberoende var ett kriterium i urvalet av informanter.

En risk med snöbollsurval är att variationsbredden kan bli begränsad (Bryman 2011, s. 196). I studien var samtliga informanter män och åldern skiftade mellan 40 - 62 år vilket kan anses vara en liten variationsbredd. En förklaring till detta kan vara att spel förekommer mer bland män än kvinnor (Folkhälsomyndigheten 2016, s. 9). Det är till exempel dubbelt så vanligt att män spelar om pengar på internet, och män spelar i högre utsträckning än kvinnor i alla

spelformer utom lotterier, bingo och ordtävlingar i direktsända tv-program (ibid.). Det är också vanligare att män spelar på flera olika spelformer och med betydligt större summor pengar än kvinnor vilket kan vara en orsak till att fler män än kvinnor har problem med spel. Vi anser att variationsbredden inte har någon större betydelse för studien eftersom vi valde informanter med erfarenhet och kunskap av det fenomen som studien ämnat att undersöka, för att få ett relevant och rikligt material. Studiens resultat och överförbarhet kan emellertid ha påverkats av att samtliga informanter i studien är män.

Vi vände oss till en ideell förening då vi ansåg att det skulle finnas goda möjligheter att få informanter där som tidigare varit spelberoende. Det visade sig dock svårt att få tillräckligt med informanter i den kommun vi inledningsvis kontaktat, vilket gjorde att vi fick vända oss till spelberoendeföreningar även i två andra kommuner. Vi valde att avgränsa urvalet till en organisation eftersom utgångspunkten var att förstå problemet utifrån en viss kontext snarare än att generalisera. Vidare har en sådan avgränsning kunnat ge en ökad inblick och kontinuitet i studien (Svensson & Ahrne 2015).

Metodens tillförlitlighet

Validitet handlar om huruvida man mäter det man säger sig mäta, och reliabilitet handlar om hur undersökningens resultat kan upprepas (Bryman 2011, s. 49–50). Enligt Bryman (2011, s. 52) står begreppen reliabilitet och validitet nära den kvantitativa forskningen i förhållande till dess innebörd, vilket gör att det kan vara svårt att tillämpa begreppen i kvalitativ forskning. Vissa forskare menar att kvalitativa undersökningar borde bedömas utifrån andra kriterier än de som kvantitativ forskning utgår från (Bryman 2011, s. 352). Mot bakgrund av det resonemanget valde vi att utgå från tillförlitlighet med fyra alternativa kriterier, dessa är: *trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt styrka och konfirmera*.

Trovärdighet motsvarar den interna validiteten vilket betyder att forskarens observationer och teoretiska idéer ska stämma överens med varandra (ibid.). Vi har eftersträvat detta genom att vi har undersökt det vi har sagt oss undersöka och vi har noggrant beskrivit hela processen. *Överförbarhet* är det kriterium som motsvarar den externa validiteten vilket innebär huruvida resultatet kan generaliseras till en annan social miljö (Bryman 2011, s. 352). Detta kriterium

kan vara svårt att uppfylla i en kvalitativ studie men överförbarheten har ändå eftersträvat genom en tydlig redogörelse för studiens urval och kontext så att läsaren kan bilda en uppfattning om resultatens överförbarhet.

Pålitlighet kan jämföras med reliabiliteten i kvantitativ forskning och uppnås enligt Bryman (2011, s. 355) av att forskaren har ett granskande synsätt och gör en fullständig redogörelse över forskningsprocessen. För att skapa transparens och öka pålitligheten i studien har vi tydligt redovisat för studiens tillvägagångssätt och utförande. Det sista kriteriet handlar om möjligheten att *styrka och konfirmera*, vilket innebär att forskaren intar en objektiv roll samtidigt som denne är medveten om att man inte kan uppnå fullständig objektivitet (ibid.). För att undvika att våra egna åsikter och värderingar skulle återspeglas och påverka studien försökte vi hela tiden vara medvetna om och reflektera över våra åsikter, och undvika att våra värderingar skulle påverka deltagarnas svar.

Förförståelse

Vår förförståelse för spelberoende innan denna studie påbörjades har varit relativt begränsad. En av oss har sedan tidigare läst en bok om spelberoende eftersom det är ett fenomen som inte diskuteras nämnvärt i utbildningen. Vi har däremot själva aldrig haft problem med spelande och ingen av oss känner någon som har varit problemspelare eller spelberoende. Gemensamt för oss båda har emellertid varit ett intresse för missbruk som ämnesområde. Det som fick oss att rikta fokus mot just spelberoende var genom en inledande diskussion om spelreklamens omfattning i dagens samhälle då vi båda upplevde att den ökat markant. Vi uppmärksammade också den debatt om reglering för spel som varit aktuell den senaste tiden. Mot bakgrund av detta och vårt yrkesval som blivande socionomer fann vi detta intressant att studera närmare. Innan vi gav oss ut på fältet för att göra intervjuer hade vi införskaffat en närmare förförståelse för spelberoende genom tidigare forskning. Vi hade kanske kunnat förhålla oss mer förutsättningslöst till det fenomen vi studerade utan denna förförståelse, men vi ansåg samtidigt att det var viktigt med en förförståelse i syfte att kunna samtala mer naturligt med informanterna kring ämnet och diskutera frågorna djupare.

Genomförande av intervjuer

Efter att vi tagit kontakt med ansvarig i respektive förening per telefon och gett en kort presentation av oss och studien skickades även ett informationsbrev till dessa med mer utförlig information (se bilaga 1). Vidare tilldelades informanterna ett informerat samtycke före intervjutillfället (se bilaga 2). Intervjuerna planerades och organiserades med utgångspunkt i en intervjuguide som har utformats från studiens syfte och frågeställningar. Öppna frågor har utformats utifrån ett antal teman för att möjliggöra för informanterna att prata fritt i syfte att få så utförliga svar som möjligt. Enligt Bryman (2011) är öppna frågor bra att tillämpa för ett utforskat ämne, men bidrar också till att informanternas tankar inte påverkas i en viss riktning på grund av frågorna. Det kan vara svårt att på förhand veta hur många intervjuer som behövs för att det ska bli tillräckligt mycket material att analysera. Målet i vår studie var att genomföra 7–8 intervjuer för att få en bra mängd data, men det visade sig svårt att få tillräckligt med informanter i de kommuner vi valt att vända oss till, och antalet intervjuer blev istället 6. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015) menar dock att säkerheten att få en bredd på materialet kan öka redan vid sex till åtta intervjuer.

För att testa intervjuguidens relevans och tydlighet gjordes en pilotintervju innan vi genomförde intervjuerna som presenteras i studien. Pilotintervjun genomfördes i form av en telefonintervju med en resursperson från en spelberoendeförening. Efter pilotintervjun justerades de frågor i intervjuguiden som gett upphov till oklarheter eller som genererat begränsad information. En fråga som upplevdes som otydlig och begränsad i pilotintervjun var: *Vem upplevde du kunde ge stöd och behandling?* Frågan justerades därför till: *Hur upplevde du som spelberoende möjligheten att få stöd och behandling?* Denna justering öppnade också upp för mer nyanserade svar i studien.

Intervjuerna ägde rum på informanternas arbetsplats i en tyst och avskild miljö. Informanterna tillfrågades också om ett godkännande att spela in intervjun på mobilen samt godkännande att föra anteckningar. Varje intervju tog cirka 45 minuter och utfördes enskilt när det fanns möjlighet för informanterna. Samtliga namn på de informanter som presenteras i studien är fingerade. Intervjuerna var inte svåra att genomföra men vi upplevde att det gick bättre för varje intervju som gjordes. Följsamheten förbättrades och följdfrågor kom naturligare i de sista intervjuerna än i de första. I intervjuguiden valde vi att inte inleda med frågor om

informerarnas erfarenhet av spelberoende då vi vill undvika att inleda med ett eventuellt känsligt ämne som kunde komma att påverka resten av intervjun. Det visade sig dock att informanterna var öppna med sina erfarenheter vilket gjorde att vi kom in på dessa frågor ganska tidigt. Det märktes att informanterna var vana att prata om föreningen vilket i sin tur underlättade för oss som intervjuare.

Vid samtliga intervjuer närvarade båda författarna. Intervjuansvaret delades upp där den ena fick intervju medan den andra satt bredvid och förde anteckningar. Mot slutet av intervjun fick den som suttit och antecknat ställa ytterligare frågor som eventuellt uppkommit. Detta gjorde att vi på ett bra sätt kunde komplettera varandra och ge varandra stöd, då ingen av oss sedan tidigare har erfarenhet av att genomföra intervjuer i forskningssyfte. Det gjorde också att vi i efterhand kunde reflektera och diskutera intervjuens utförande och eventuellt göra förändringar för att lyfta intervjukvalitén

Databearbetning

Intervjuerna har spelats in med ljudupptagare och därefter transkriberats för att vi ska kunna se det insamlade materialet i sin helhet. Transkriberingen fördelades mellan författarna och genomfördes utifrån gemensamma riktlinjer. Därmed har reliabiliteten kunnat öka då vi återgett och förhållit oss till materialet på samma sätt. Intervjumaterialet skrevs inledningsvis ned ordagrant för att vi inte skulle gå miste om eventuella meningssammanhang. Därefter korrigerades materialet språkligt vid citering i uppsatsen eftersom en ordagrann återgivning av ett samtal inte ger rättvisa åt informanterna (Bryman, 2011 s. 431). Transkriberingen gjordes så snart som möjligt efter intervjutillfället och materialet lästes sedan upprepade gånger för att vi skulle kunna koda, kategorisera och tematisera det insamlade materialet. Genom att tidigt börja sortera i materialet och lära känna det kunde vi skapa en ordning för att börja synliggöra mönster och samband (Jönsson 2010, s. 56).

Materialet lästes och kodades inledningsvis var för sig. Därefter gjordes en gemensam genomgång och jämförelse av det som respektive författare identifierat i texterna för att vi skulle hitta likheter och skillnader som var relevanta för analysen. Genom noggrann läsning av materialet har vi sedan kunnat skapa teman som varit utgångspunkt för analysen (Bryman

2011, s. 528). Vi har sökt efter begrepp som för samman informanternas upplevelser och beskrivningar av spelberoende, och utifrån det funnit teman som används av samtliga informanter till någon grad. De teoretiska begrepp som används i analysen har utvecklats utifrån det insamlade materialet, vilket är vanligt i en kvalitativ analysstrategi (Lind 2015).

Etiska överväganden

När en forskningsstudie genomförs är det av största vikt att tänka på hur den kan påverka och vad den kan göra för deltagarna. Genomförandet av en forskningsstudie som behandlar känsliga personuppgifter kräver etikprövning, man väger nyttan gentemot riskerna som forskningen kan innebära men man tar även hänsyn till risker med att inte genomföra forskningen (Kalman & Lövgren 2012, s. 11). Bryman (2011, s. 131–132) skriver om fyra etiska principer som tillhör de grundläggande kraven: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet*.

Informationskravet har uppfyllts då informanterna informerats om syftet med undersökningen, samt att deltagandet är frivilligt och när som helst kan avbrytas under studiens gång (ibid.). Informanterna har haft en självbestämmanderätt för sitt deltagande i undersökningen vilket utgör *samtyckeskravet* (ibid.). Vi har också lagt stor vikt vid *konfidentialitetskravet* genom att avidentifiera samtliga informanter för att trygga den enskildes identitet, samt att citaten som använts i studien har ”redigerats” genom att till exempel fingera Ortsnamn för att det inte ska gå att finna kopplingar till informanterna. När informanterna vet att de får anonymitet och att deras identitet skyddas känner de ofta en större tillit till forskaren vilket leder till att materialet blir öppnare och ärligare (ibid.). För att ytterligare skydda informanterna har studiens material förvarats i låsta datorer som bara vi haft tillgång till. Det sistnämnda kravet, *nyttjandekravet* har vi uppfyllt genom att allt insamlat material och uppgifter om informanterna endast har använts i studien och inte i något annat sammanhang (Bryman 2011, s.132).

Målet för undersökningen låg i att nå förståelse ur ett brukarperspektiv. Då personer som är i ett pågående spelberoende är väldigt sårbara ansåg vi att det kunde vara för känsligt att intervjua denna grupp. Istället valde vi därför resurspersoner som tidigare haft ett

spelberoende och därmed kunde ge sitt perspektiv både som brukare och som resursperson i föreningen.

Arbetsfördelning

I studiens början sökte båda författarna var och en tidigare forskning för att sedan tillsammans gå igenom träffarna och göra en sammanställning. Under arbetets gång delades ansvaret över vissa avsnitt upp författarna emellan. Författarna har läst varandras avsnitt och har under hela arbetet tillsammans diskuterat och korrigerat texten. Intervjuguiden utformades gemensamt och transkriberingen delades mellan författarna. Kodningen av materialet och analys samt resultat genomfördes gemensamt.

Resultat och Analys

I detta kapitel kommer vi redogöra för resultat och analys med utgångspunkt i den tidigare forskning som presenterats, samt de teorier som redovisats ovan. Vi har delat in vårt resultat utifrån de tre teman som framkom vid kodning av materialet. Dessa är: *brister i förståelsen av problemet, det osynliga missbruket och samhällets och individens ansvar för spelberoende*. Vi kommer i löpande text analysera det insamlade materialet och har med hjälp av socialkonstruktivism och kategorisering försökt att förstå vad det är som framkommer i intervjuerna. I analysen kommer vi att benämna våra informanter med bokstäverna A till F.

Brister i förståelse av problemet

Något som var återkommande i intervjuerna var betydelsen av ökad kunskap och förståelse i samhället om spelberoende och dess problematik. Det framkom på olika sätt i intervjuerna att spelberoende inte tas på allvar i samhället och inom olika myndigheter, samtidigt som de betonade att det är på väg åt rätt håll i och med lagförslaget om att införa spelberoende i socialtjänstlagen.

Att synliggöra spelberoende som ett socialt problem

Vid intervjuerna ställde vi frågan hur informanterna upplevde möjligheten att få stöd och hjälp för spelberoende och samtliga svarade att det ser olika ut beroende på var i landet man bor. I storstadsregionerna Malmö, Göteborg och Stockholm finns det möjlighet att få behandling för sitt beroende i öppenvården, medan det i övriga landet inte är så etablerat och via kommunerna finns det mycket begränsad möjlighet till stöd och behandling. Flera av informanterna refererade till en undersökning som Stödlinjen har gjort och nämnde att siffran över de kommuner som erbjuder behandling är skrämmande låg. E beskriver följande:

[...] Men jag tror av landets 290 kommuner så kanske det är ett 30-tal som erbjuder någon form av behandling för spelberoende. Fler är det ju inte. Jag vet uppe i nordöstra Högländ är där en kommun som har, men det är ju blandberoende. (E)

Detta visar, precis som även de andra informanterna sa, att det finns begränsade möjligheter för behandling av spelberoende och det är så verkligheten ser ut för en individ med spelberoende. I intervjuerna pratade informanterna om flera olika typer av brister när det gäller behandling. Samtliga informanter berättade återkommande om hur de ofta mötts av oförståelse när de sökt hjälp för sitt problem. A berättar om hur han upplevde situationen när han första gången sökte hjälp på socialkontoret:

Alltså, bemötandet var egentligen ganska bra första gången, men dom hade ju ingen aning om vad det var för något. Jag upplevde det som att det var väldigt dålig kunskap om det, det vill jag nog påstå. (A)

A berättade vidare att socialtjänsten idag har bättre kännedom, mycket tack vare att föreningen flera gånger varit där och berättat om sin verksamhet samt att några personer hos socialtjänsten även har ett eget intresse av problemet spelberoende. Dessa båda komponenter har resulterat i att socialtjänsten numera hänvisar individer med spelberoende till föreningen. Däremot kan en spelberoende fortfarande inte få någon hjälp eller behandling för sitt spelberoende och A ansåg att det beror på att det inte finns någon laglig skyldighet att ge det. Detta kan ses som att spelberoende ännu inte är accepterat som ett avvikande beteende men att processen har startats (Koch 2013). Genom att spelberoendeföreningarna har agerat som den sociala grupp som ifrågasätter avsaknad av behandling kan synen på spelberoende successivt komma att förändras och utvecklas (ibid.).

B berättade att han fick hjälp av sin arbetsgivare och fick möjlighet att gå på behandling genom företagshälsovården. Han upplevde att det kändes bra att få prata av sig men han menade samtidigt att det inte gav så mycket för behandlaren visste inte så mycket om spelberoende. E fick också behandling genom sin arbetsgivare och inte heller han tyckte att det gav någon effekt då behandlaren inte förstod innebörden av att vara spelberoende. E berättade också om personer i föreningen som gått hos olika psykologer, psykiatriker och terapeuter men de flesta personer med spelberoende har åsikten att de inte ger så mycket, då de menar att behandlarna inte vet vad spelberoende är och inte klassificerar spelberoende som ett missbruk. C berättade om första gången han sökte hjälp för sitt spelberoende och då möttes av en stor okunskap.

[...] Då gick ja in- jag sökte hjälp hos socialtjänsten och då sa faktiskt socialsekreteraren ”Amen herregud C, det är ju bara att sluta och spela”. Så jag tänkte ”den idioten”, men det var inte hennes fel för det var så då, man hade inte riktigt fattat. Så jag tänkte ”Nähe, då skiter jag i det då”. Sen sökte jag lite hjälp på egen hand men det blev ingenting av det. (C)

Informanterna gav samma syn på sjukvården där det inte finns någon förståelse för problemet, och informanterna menade att hjälpen man kan få hos socialtjänsten och sjukvården inte är tillräcklig. Informanternas syn på stöd och behandling visar att de anser att professionella både i socialt arbete och inom vården har liten förståelse för problemet spelberoende. Forskning har visat att när det gäller spelberoende finns det stora kunskapsluckor i socialt arbete och inom vården (Rogers 2013, Chithiramohan & George 2015). Då det saknas kunskap kan följden bli att personer med spelberoende inte erbjuds behandling, eller att den behandling som erbjuds inte blir den bästa möjliga. Citatet ovan kan också ses som att synen på ett problem är olika utifrån vilket perspektiv man ser det, speciellt när det handlar om individer. En person kan uppfatta en specifik situation helt annorlunda än hur en annan person ser på samma sak (Sahlin 2013). Därför är det avgörande hur man konstruerar ett problem eftersom det kommer att avgöra vilka lösningar problemet får (ibid.). Vidare menar Sunesson (2013) att ett socialt problem inte är den enskilde individens problem utan det finns grupper eller institutioner som uppfattar något som ett problem, ofta handlar det om gruppens egna egenskaper. Det innebär att spelberoendeföreningarna har konstruerat spelberoende som ett socialt problem och hävdar ett ägande av problemet som de vill få institutionaliserat (ibid.).

Spelberoendeföreningarna är aktiva med att försöka lyfta fram att spelberoende är ett socialt problem som behöver tas på allvar, och de har bland annat drivit frågan om att spelberoende ska in i socialtjänstlagen. Föreningarna lägger ner mycket arbete med att få till stånd tillräcklig och adekvat behandling och har under flera år informerat och spridit kunskap om spelberoende till olika myndigheter. Informanterna upplever det som en viktig del i arbetet både för att samhället ska se att spelberoende är ett socialt problem men även i förebyggande syfte. Att aktivt sprida kunskap och informera om spelberoende kan ses som en claims-making aktivitet där spelberoendeföreningarna gör ett claim, genom att lyfta fram och uppmärksamma spelberoende som ett socialt problem, samt beskriva deras syn på problemet (Ejrnaes & Kristiansen 2013). Detta innebär att aktören, i det här fallet spelberoendeföreningarna, identifierar och synliggör problemet för åhöraren, det vill säga samhället och myndigheter (Meeuwisse och Swärd 2013).

Bristen på kunskap om spelberoende

Samtliga informanter tyckte att det fanns en okunskap om spelberoende både ute i samhället och inom olika myndigheter såsom socialtjänsten och sjukvården, även om det har skett en förbättring sedan de själva var i ett spelberoende. Informanterna beskrev också att erkännandet av spelberoende som ett socialt problem blivit bättre, men att många kommuner fortfarande inte ser det som ett socialt problem. Informant E uttryckte följande:

Ja det är ju väldigt olika ju från kommun till kommun. Vissa är ju väldigt upplysta. Jag menar tittar vi Y- kommun så är det ett bra exempel på så vis. Men sen är där dom som förnekar att ”nej men vi har inga problem, vi har inga spelberoende” [...] Många gånger är det ju kunskapen som saknas. Att man inte vet vad spelberoende är och att man inte klassificerar det som ett beroende utan det är bara att sluta. (E)

E beskrev att bristen på kunskap om spelberoende gör att omgivningen inte tar det på allvar. Det ses således inte som ett socialt problem som behöver lösas, utan beroendet är något som individen själv ska ta ansvar för och åtgärda (Sahlin 2013). Det kan också sättas i relation till att spel om pengar generellt sett är en normaliserad och allmänt accepterad företeelse i dagens samhälle och något som en stor del av befolkningen ägnar sig åt någon gång i livet. Vad som ses som normalt varierar dock över tid vilket också har varit fallet för spel där inställningen och acceptansen för spel om pengar skiftat över tid (Binde 2013). Informant F menade även att bristen på förebyggande arbete hänger ihop med att det saknas kunskap om spelberoende. Han lyfte fram vikten av att sprida kunskap om spelberoende och betonade att

spelberoendeföreningen har en viktig roll i det avseendet. Det kan ses som en del i spelberoendeföreningarnas arbete att på olika sätt försöka legitimera spelberoendet för att samhället ska erkänna det som ett socialt problem, och därmed erbjuda insatser för stöd och behandling (Wenneberg 2010, s. 73).

Det finns väl inte så mycket förebyggande arbete idag egentligen, alls. Och det har väl också med okunskapen och göra tror jag. Man vet inte hur man ska göra, och där tror jag vi också har en viktig roll i det här, att vara ute och informera. [...] Framförallt kanske på skolor och så, och det tror jag att man gör kanske bäst med att berätta om sin egen erfarenhet men... jag tror att det är, det finns för lite kunskap och därför har man jobbat för lite med det här att förebygga. Men jag tror att det kan bli bättre. (F)

F relaterade också till erfarenheten som före detta spelberoende som ett verktyg för att upplysa och informera. De för fram budskapet genom berättelser om sina egna erfarenheter och kan på så sätt föra fram budskapet om spelberoende som ett socialt problem (Loseke 2003, s.21). Det kan även ses som att spelberoendeföreningarna genom att sprida kunskap aktivt försöker förändra innehållet i de sociala kategorierna och gränsdragningen mellan vi och dom (Meeuwisse 2007).

Behandling för spelberoende – en kostnadsfråga

Det framkom också i intervjuerna att informanterna många gånger upplevde att behandling är en kostnadsfråga eftersom det saknas resurser i form av både personal och ekonomiska förutsättningar att hjälpa spelberoende. Både A och B pratade om att det inte finns några pengar till behandling av spelberoende i kommunen. Framförallt handlar det om man inte har en laglig skyldighet och då vill kommunen inte betala, det handlar om stora summor att placera en spelberoende på behandlingshem. Alternativet för den enskilde blir att själv bekosta sin behandling hos en privat aktör, vilket ofta är en omöjlighet för någon med en svår ekonomisk situation som spelberoende kan medföra. Nedan jämför A kostnaden för behandling med dyra märkeskläder.

[...] Alltså man kan ju få behandling om du själv går till KBT eller något sånt, men då får du själv betala och det är också Armaniskjortor vi pratar om, det är ju inga Gekåskjortor utan det är dyrt. Det är ju 800 spänn per gång eller något sånt där. (A)

C som sökte hjälp hos kommunen och fick avslag menade även han att det är ett resursproblem och det blir en merkostnad som kommunerna inte vill ta. C menade precis som

A och B att kommunerna på något sätt kanske struntar i problemet då man inte är skyldig enligt lag. F menade att eftersom kommunerna varken har resurser eller skyldighet att hjälpa spelberoende så blir alternativen en ideell förening som till exempel spelberoendeföreningar vilka är kostnadsfria för individen och även för samhället. F upplevde att föreningens hjälp inte är tillräcklig och betonade att många personer med spelberoende behöver behandling på ett behandlingshem där man kan landa och få möjligheten att jobba med sig själv under en längre tid. Informanterna beskriver svårigheterna i att få hjälp och de anser att problemet spelberoende inte är ett erkänt socialt problem i samhället, vilket leder till avsaknad av tillräckliga metoder för stöd och behandling för målgruppen. Personer med spelberoende har på grund av okunskapen om spelberoendeproblematiken således hamnat i en kategori som utifrån lagen inte omfattas av rätten till hjälp, vilket också gör att målgruppen inte uppmärksammas eller prioriteras av till exempel socialtjänsten (Svärd 2007).

Det osynliga missbruket

Spelberoende i relation till andra missbruk

Även om det till stor del saknas behandling för personer med spelberoende finns ändå möjligheten att få behandling i vissa kommuner. I de flesta fall där personen har fått behandling handlar det emellertid om att spelberoende får gå i grupper med individer som har andra beroende. E beskrev att när en spelberoende placeras tillsammans med drogberoende och alkoholister saknar man tillhörigheten och gemenskapen med likasinnade och personer med spelberoende upplever att psykologerna och terapeuterna i dessa sammanhang inte vet vad spelberoende innebär. På grund av okunskapen om spelberoende anpassas behoven efter den kunskap och erfarenhet som finns att tillgå. Således kategoriseras personer med spelberoende som missbrukare eftersom socialtjänsten inriktar sig på de delar i den spelberoendes situation som passar in på det kommunen har att erbjuda (Svärd 2007).

[...] Man måste ju behandla det som är felet. Vi säger nu om du är alkoholist och spelberoende, är det alkoholismen som gör att man spelar för att glömma eller tvärt om? Där tycker jag ibland att man på något sätt skiter i vad det är och man bara behandlar, och så kanske det går bra eller inte... man bara slänger ut pengarna någonstans, man kunde likaväl slängt ut de i vinden (A)

En tolkning kan vara att personer som arbetar inom vård och socialt arbete har för vana att tänka i termer av alkohol- och drogmissbruk som förgivettagna problem vilka kan jämföras

med "institutioner". Det vill säga det är sociala problem som sedan lång tid tillbaka är accepterade som sådana genom internalisering (Wenneberg 2010, s. 71 - 72). Man kan således tolka det som att spelberoende ännu inte genomgått denna process och blivit en institution. Detta blir till ett problem för individer som är spelberoende och informanterna upplevde att det är enklare att få till stånd en behandling för de mer "traditionella" missbruken, alkohol- och drogberoende. Ett återkommande tema var att spelberoende framhölls som ett osynligt problem i relation till andra missbruk. Utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv kan vi studera hur spelberoende konstrueras i förhållande till andra missbruk. Informant C, D och E betonade att det finns en skillnad jämfört med andra beroenden eftersom det varken syns eller luktar. Ett exempel på detta återges i följande citat:

Du kan ju inte lukta eller se på en spelberoende att dom är spelberoende, som du kan göra, framförallt på en narkoman men även på alkoholister. Du kan ta blodprov ju och visst du kanske kunde hitta förhöjda mängder av dopamin eller något sånt där på en spelberoende men det kan vara värre orsaker också ju. (E)

E beskrev svårigheten i att upptäcka spelberoende då omgivningens konstruktion av problemet kopplas till yttre faktorer vilket liknas vid en alkohol- eller narkotikapåverkad person där man genom att se eller lukta kan identifiera beroendet. Detta gör att spelberoende inte identifieras eftersom det inte syns utåt. Detta kan förstås som att informantens beskrivning är att omgivningens bemötande påverkas av att missbruk är konstruerat som något synligt vilket leder till att personer med spelberoende inte uppmärksammas eftersom problematiken inte syns (Wenneberg 2010, s. 12).

Flera av informanterna uttryckte likheter i hur spelberoendeproblematiken tar sig uttryck både socialt och psykiskt. Detta stämmer med den tidigare forskning vi funnit på området som bekräftar att spelberoende är en beroendesjukdom likt andra beroenden där suget efter "drogen" tar över och kan orsaka fysiska, psykiska och ekonomiska konsekvenser för både individen och anhöriga (Pulford et al. 2008). Informant C uttryckte det så här:

Jag ville egentligen inte spela men ändå gjorde jag det. Alltså det är svårt att beskriva. Jag fick, som alla missbrukare, ett feltänk att jag liksom inbillade mig saker, tappa sociala kontakter, irritation, speciellt om jag blev hindrad från att spela. (C)

Samtliga informanter talade också om likheten mellan spelberoendets biologiska orsaker i relation till andra beroenden, och betonade i dessa sammanhang den kliniska diagnosen spelberoende som finns i diagnosmanualen DSM-V. "Det är ju nästan i princip som ett

substansberoende... och det är ju nästan - även om det inte är att man stoppar i sig någonting så är det ju samma reaktioner i hjärnan och sånt som påverkas" (C). De biologiska och medicinska förklaringar som pekar på att spelberoendet är en beroendesjukdom likt andra beroenden, används som en del i att stärka spelberoendeföreningarnas claim. I citaten ovan kan vi skönja en kontrast i konstruktionen av spelberoende som ett socialt problem. Å ena sidan konstrueras spelberoende som något annorlunda och avvikande som skiljer sig från andra missbruk, vilket således ger uttryck för ett vi och dom. Å andra sidan konstrueras spelberoende som likvärdigt med andra missbruk. Dessa sätt att förhålla sig till andra missbruk kan ses som olika sätt att hävda spelberoendets status som ett socialt problem i behov av samhällsinsgripande, och kan således sägas vara en del av spelberoendeföreningarnas claims-making process (Sahlin 2013).

Spelberoende i relation till samsjuklighet

Förutom att spelberoende jämfördes med andra typer av missbruk, relaterades beroendet också till olika former av ohälsa. Flera av informanterna påtalade att denna samsjuklighet ofta är något som olika myndigheter missar när de kommer i kontakt med en spelberoende person.

[...] När man söker hjälp för dåligt mående hos en vårdcentral så frågar dom ju alltid hur mycket du röker och hur mycket du dricker och om du använder narkotika, men jag har aldrig fått frågan om jag spelar. Så där finns ju inte det tänket där. (C)

Informanten talade i det här fallet om hur vården inte ser spelberoendet i mötet med personer som söker för annan problematik eftersom det inte finns någon kunskap om hur spel kan vara relaterat till exempel till psykisk ohälsa. Informanterna upplevde en problematik i att behandlingsinsatser inte tar reda på vad som är grundorsaken till ohälsan. Informant F berättade att han sett en ökning av individer med psykisk ohälsa bland de som kommer på deras kvällsmöten eller bokar tid för enskilda samtal. I följande citat beskriver F om när han föreläste om spelberoende för personal inom sjukvården:

Många idag som söker, dom söker för stressymptom, man söker för det ena och det andra och psykiskt, alltså nedstämdhet... och det blev verkligen en sån här "aha" för dom. Just det här att "ja det är klart att det kan va spel". Och där tror jag att det är okunskap och där behöver vi bli bättre. Men också att man pratar om att det hör ihop, att det hänger ihop. Likaväl som att man flyr, det är ingen hemlighet att man kan hamna i ett tablettmissbruk när man har psykisk ohälsa. Att man kan fly in i alkoholberoende,

eller att man kan hamna in i ett drogberoende, men att man faktiskt också kan ta till spelet. (F)

F betonade hur spelberoende precis som andra beroenden kan vara ett symptom på en annan problematik, i det här fallet psykisk ohälsa. Konstruktionen av det sociala problemet framställs här genom att sätta spelberoende i relation till andra missbruk. Synen på spelberoende som ett problem kan anses få starkare genomslag när det kopplas till och jämförs med andra former av missbruk och likheter i problematiken, vilket kan ses som ett sätt att legitimera spelberoendet som ett socialt problem (Wenneberg 2010, s. 73). Det är vanligt förekommande med analyser som tar upp samband med andra problem, bland annat Engel m.fl. (2012) skriver i studien ”Beating the odds: Preparing graduates to address gambling-related problems” att en del av beroendeproblematiken också är kopplad till andra sociala och hälsomässiga problem. Det kan emellertid finnas en risk att spelberoende som har en samsjuklighet kan komma att kategoriseras ytterligare. På så sätt kan de komma att exkluderas från den behandling de egentligen behöver och hänvisas till någon annan som får ta (eller inte tar) ansvar för dem (Järvinen 2013).

Samhällets och individens ansvar för spelberoende

Informanterna beskrev ett tydligt claim. på att spelberoende skulle bli klassat som ett socialt problem genom till exempel lagstiftningen, och erkännas som ett socialt problem av de som jobbar inom kommun och sjukvård. Deras claim rörde sig på flera olika nivåer vilket de återkom till i olika sammanhang i intervjuerna. När vi ställde frågan om hur ansvaret för stöd och behandling för spelberoende ser ut beskrev informanterna samhällets ansvar som begränsat. Samtliga tog upp statens och Svenska Spels ansvar vilket betonades som otillräckligt. C upplevde att ansvaret generellt sett var minimalt, och D ansåg att samhällets ansvar behövde utvecklas. Samtliga informanter beskrev att spelberoendeföreningarnas tog ett stort ansvar för spelberoendeproblematiken idag, dels genom att driva frågor om spelberoende men också genom att på olika sätt hjälpa personer med spelberoende. När vi istället ställde frågan om hur ansvaret bör se ut vad gäller stöd och behandling för spelberoende riktade samtliga informanter sitt fokus på kommunernas och sjukvårdens ansvar att erbjuda behandling. Även ett mer övergripande ansvar för spelberoende togs upp där staten ansågs vara en aktör som behöver ta större ansvar. C uttryckte följande: “Staten drar in pengarna och då får man se till och hjälpa dom som åker dit också”. Informanten betonar här att staten inte avsätter tillräckligt med pengar för spelberoendefrågor i förhållande till vad staten tjänar på

Svenska Spel. Informanterna betonade också att föreningarnas roll är att erbjuda hjälp och stöd, men att de inte kan fungera som en behandlande organisation. Samtidigt uttryckte flera av informanterna att individen själv också har ett ansvar som handlar om individens motivation att förändra sin situation.

Ja, alltså ansvaret någonstans måste ju ligga på samhället naturligtvis. Och mycket, alltså det största ansvaret få ju individen själv, naturligtvis är det så. Men när man har fallit igenom om man säger så, och behöver hjälp så är det någonstans, då ska ju samhällets skyddsnet finnas där. Och det tänker jag även för en som har hamnat i spelberoende, och kan man få rätt stöd så finns det också väldigt stor möjlighet att en människa kan komma på fötter igen. Och där är jag själv ett exempel och det vill jag gärna visa (F).

F upplevde att behandling både är ett samhällsansvar och ett individansvar. Han betraktade ansvaret för spelberoendet som något individen är en del av, men betonade att det måste ligga ett ansvar på samhället för personer som behöver hjälp att erbjuda det. Han uttryckte att samhällets skyddsnet ska gälla även för personer som hamnat i ett spelberoende och betonar således att spelberoende inte har den möjligheten jämfört med andra missbruk. Citatet ovan kan ses som en del i spelberoendeföreningarnas arbete att göra ett claim på spelberoende som ett socialt problem som behöver tas på allvar, genom att få att samhället, i detta fall staten och kommunerna att ta större ansvar för spelberoendeproblematiken (Ejrnaes & Kristiansen 2013).

Spelberoendeproblematiken i relation till ansvar

När vi kom in på frågor om ansvar diskuterades även spelberoendeproblematiken. Informanterna menade att problematiken ligger både på en samhällelig och individuell nivå. Det stämmer överens med den tidigare forskning vi presenterat där både samhälleliga och sociala faktorer lyfts fram som en del i spelberoendets problematik (Binde 2013, Rogers 2013). Marknadsföring och reklam för spel lyftes fram som en problematisk faktor i relation till en ökad grad av spelande. Samtliga informanter upplevde att det idag är snabba spel och att individer fastnar mycket lättare i spelberoende på grund av den ökade tillgängligheten, då man bland annat kan spela dygnet runt på nätet. B uttryckte att spel om pengar har blivit explosionsartat i och med nätcasinon och att det således är för lätt att spela idag. Även C upplevde att snabbheten i spelen och möjligheten att satsa stora pengar utgör ett stort problem. Flera av informanterna upplevde att tillgängligheten och omfattningen av spel i kombination

av bristande statlig spelreglering var en bidragande faktor till spelberoendeproblematiken. Detta relaterades till andra beroenden där det redan finns regleringar som till exempel en restriktiv alkoholpolitik. Informant C uttryckte följande: "Det är precis som med alkohol ju att vi får ha en restriktiv alkoholpolitik för dom som inte kan hantera det och det är väl där myndigheter kommer in med kontroll och sånt där". Informanten upplevde att det precis som med alkoholmissbruk krävs att samhället går in och reglerar samt begränsar spelandet för att personer inte ska falla in i spelberoende. Han relaterade detta till alkohol som anses vara ett socialt problem när personer inte kan hantera sin alkoholkonsumtion. Denna jämförelse kan ses som en del i spelberoendeföreningarnas claims-making process för att få spelberoende accepterat som ett socialt problem.

Socialtjänstlagens betydelse för att synliggöra spelberoende

I samtliga intervjuer framhöll informanterna behovet och betydelsen av att föra in spelberoende i socialtjänstlagen. Lagen framhövdes som en viktig del i att få kommunerna att ta ansvar för spelberoende genom att det därmed blir krav på kommunerna att utreda spelberoende precis som alkohol och narkotika. Detta skulle således tvinga kommunerna att ta spelberoendets problematik på allvar. Två av informanterna uttryckte sig på följande sätt när vi ställde frågan var ansvaret för stöd och behandling borde ligga:

[...] Men det känns som det här skulle kunna öppna väldigt mycket om vi verkligen får en skrivning i socialtjänstlagen, då blir argumentationen starkare från oss som valt att prata om det här. Om beroende generellt är skammens sjukdom så är detta värre än någonting annat. (D)

Ja men det är ju bra på så vis att där blir tryck på kommunerna att nu måste ni ta ert ansvar och erbjuda behandling. Hur det sen ska se ut, det spelar ingen roll. Just ansvarsbiten. (E)

Ett sätt att tolka ovanstående citat är att spelberoendeföreningarna önskar att myndigheter ska ta ett större ansvar över personer med spelberoende. Informanterna belyser spelberoendet som ett fenomen som ännu inte erkänts fullt ut och har således inte fått ta plats på missbruksområdet. Precis som de andra informanterna upplevde D och E att spelberoende inte betraktas som ett accepterat missbruk, varken av allmänheten eller av olika myndigheter. Informanterna såg inskrivningen i socialtjänstlagen som ytterligare en möjlighet att argumentera för att spelberoende är ett socialt problem vilket också blir en del i att stärka deras claim (Jönsson 2010, s. 32).

Informant B uttryckte att personer med spelberoende i deras kommun endast kan få hjälp av socialtjänsten för sitt spelberoende om du också har ett annat missbruk. F framhöll att spelberoende inte står inskrivet i socialtjänstlagen och hävdar att spelberoende har rätt att leva som alla andra. Problemet sitter därmed inte främst hos den enskilde individen utan snarare i brister i samhället (Meeuwisse 2007).

Ja det är ju egentligen, alltså det enda du kan säga det är ju att du är deprimerad, då kan du få komma till en psykolog. Och samma sak med beroendeheten, går du dit och säger att du har spelberoende så tar dom inte in dig men säger du att du är alkoholist också, då kan de hjälpa dig. [...] (B)

Informanten talade om att personer med spelberoende inte erbjuds behandling om de inte har ett annat beroende såsom alkohol eller narkotika eftersom personer med dessa typer av missbruk enligt socialtjänstlagen har rätt att få hjälp. En person med spelberoende måste således legitimera sitt problem genom ett accepterat beroende eller missbruk. Utifrån begreppet kategorisering kan detta ses som en institutionalisering av motsatspar där alkohol- och narkotikaberoende anses vara värdiga missbrukare medan spelberoende anses ovärdiga missbrukare vilka måste förvandla sig till värdiga för att uppfylla villkoren att få hjälp (Swärd 2007).

Jag tror att det är just det här att få det jämställt, och få det erkänt på riktigt, även om det är... nånstans så är det på nåt sätt på allvar. För när det är såhär att det står på andra substansberoenden, det står i socialtjänstlagen kanske inte ordagrant men att man *ska* hjälpa. När det handlar om spelberoende så står det nåt förord till det här att man bör hjälpa. Och när det handlar om pengar som det oftast gör då väger *ska* mycket tyngre än *bör*. Och där tror jag det är viktigt att man får samma, att man har samma rättigheter när man kommer och söker hjälp som spelberoende som man har när man kommer med ett alkohol- eller narkotikaberoende. (F)

Spelberoendet sågs av F som ett fenomen som till viss del men ännu inte fullt ut har blivit erkänt som ett missbruk i förhållande till andra missbruk. Vidare upplevde informanten att det finns en brist på jämställdhet mellan spelberoende och alkohol- och narkotikamissbruk på så sätt att personer med spelberoende inte har samma rätt att få hjälp. Dessa individer påverkas av att spelberoende inte finns med i Socialtjänstlagen eftersom det inte prioriteras i kommunerna. F talade därmed om spelberoende som ett socialt fenomen vilket ännu inte blivit socialt accepterat av allmänheten som ett socialt problem. Man kan således hävda att

spelberoende anses vara ovärdiga missbrukare då de inte passar in i den normaliserade bilden som finns kring missbruk (Swärd 2007).

Avslutande diskussion

Vi har i denna studie analyserat hur resurspersoner från spelberoendeföreningar ser på problematiken kring stöd och behandling för spelberoende utifrån rollen som före detta spelberoende samt i rollen som resursperson. Vi kommer i det här avsnittet att sammanfatta och redogöra för resultat och analys, samt föra en diskussion utifrån studiens resultat.

Informanterna beskriver möjligheten att få stöd och behandling som begränsad. Detta beror enligt deras resonemang på flera faktorer. Huvudproblemen verkar vid en första anblick vara att det saknas kunskaper om spelberoende som problem, det saknas resurser i form av behandlare och ekonomiska förutsättningar, och att det saknas förståelse för spelberoendeproblematiken. Vid analysen framkommer att dessa problem har ett ursprung i att spelberoende inte är accepterat som ett socialt problem i samhället. Flera informanter betonade emellertid att synen på spelberoende är på väg åt rätt håll i och med forskning på området, och genom att spelberoende införs i socialtjänstlagen. Under studien tydliggjordes att spelberoendeföreningar arbetar mycket med att informera och försöka legitimera spelberoende som ett socialt problem för att på så sätt få till stånd bättre behandlingsmöjligheter. Spelberoendeföreningarna för således fram sina berättelser och genom dem budskapet att spelberoende är ett socialt problem. Berättelserna blir centrala i att föra fram budskapet då berättelser har förmåga att känslomässigt beröra åhöraren och på så sätt övertyga åhöraren om allvaret i spelberoendeproblematiken. Ytterligare ett sätt att öka trovärdigheten i sitt budskap är att sätta spelberoende i relation till andra missbruk. Genom detta skapas en bild av spelberoende personer som en utsatt grupp, de blir ”offer” och frestelser i form av spel blir dess ”föröware” (Loseke 2003, s.21). På så sätt får samhället och enskilda individer upp ögonen för spelberoende som ett problem och det kan accepteras som ett socialt problem (ibid.). Om detta inte lyckas kan det få konsekvenser för personer med spelberoende då de inte heller i framtiden kommer att erbjudas något större utbud av stöd och behandling. Om det däremot lyckas kan det innebära att spelberoende klassas som andra missbruk och tas upp i Socialtjänstlagen med följderna att samhället måste ta ett större ansvar för stöd och behandling av spelberoende. Ytterligare något informanterna tar upp är bristen på

förebyggande arbete vilket också tidigare forskning bekräftar (Binde 2013). Informanterna pekar på sin roll i detta, hur deras arbete med att informera blir ett led i att legitimera spelberoendet som ett socialt problem.

Spelberoende jämförs på olika sätt med andra former av missbruk. Det som inledningsvis framkommer är att i de fall då personer med spelberoende erbjuds behandling så placeras de ofta i behandling för de mer "traditionella" missbruken. En förklaring till det kan vara att spelberoende kategoriseras in i de traditionella missbruken för att passa in i de behandlingsformer som redan finns för beroende (Svärd 2007). Då kan man ställa sig frågan om spelberoende är i behov av en specifikt utformad behandling eller om de behandlingsformer som redan finns fungerar för att behandla spelberoende? Risken med att personer med spelberoende får samma behandling som substansmissbruk är att spelberoende kategoriseras ytterligare. Man ser inte de delar av problematiken som anses vara unikt för spelberoende. Utifrån den forskning som framkommit på området kan vi se att de behandlingsformer som erbjuds för spelberoende framförallt är KBT, MI, psykoterapi samt webbaserade behandlingar (Rogers 2013, Binde 2012). Dessa behandlingsformer fungerar i många fall bra för spelberoende, samtidigt som det inte fungerar för alla. Samtliga informanter betonar att spelberoende i vissa fall också kräver mer specialiserade insatser. Att dessa insatser inte finns idag kan ha en förklaring i den normaliserade bilden som finns kring spel, och att spelberoende således inte ses som ett problem som kräver dessa insatser. Problematiken kring hur omgivningen ser på spelberoende beror på vanan att tänka i termer av alkohol- och drogmissbruk som något synligt. Detta gör att spelberoende därmed blir ett osynligt problem. Eftersom problemet inte heller ses av varken myndigheter eller sjukvård som ett "traditionellt" missbruk blir följden att personer med spelberoende slussas mellan sjukvård och socialtjänst, och möjligheterna för stöd och behandling begränsas. Detta visar på vikten av att i det sociala arbetet inte fastna i normer och de förgivettagna, och ha en förmåga att se bortom just den verklighet man tycker sig se och gå in på djupet i de sociala problem man ställs inför. Det vi också kan se är att även om det redan finns behandlingar som kan anpassas och fungera för spelberoende, så behövs det mer forskning på området om mer specialiserade insatser och behandlingsformer.

När det gäller ansvarsfrågan uttrycker informanterna att samhällets ansvar är begränsat och de menar att Svenska Spels, och därmed statens, ansvar är långt ifrån tillräckligt. Informanterna

anser att staten och Svenska Spel behöver avsätta mer pengar för spelberoendefrågor då de tjänar stora summor pengar på spel. I analysen lyfts införandet av spelberoende i socialtjänstlagen fram som särskilt viktig för att öka kommunernas ansvar att erbjuda behandling och ge spelberoende samma rätt att få hjälp som andra missbrukare har rätt till. En annan viktig aktör i relation till behandling för spelberoende som lyfts fram är sjukvården och psykiatrin, vilka informanterna anser behöver ta större ansvar i att utveckla kunskapen om och behandla spelberoende. Även forskning har visat att det finns ett behov av ökad kunskap (Chithiramohan & George 2015, Pulford et al. 2008). I analysen kan vi se att informera och sprida kunskap om spelberoende är en betydande del i spelberoendeföreningens claims på att göra spelberoende till ett socialt problem. Spelberoendeföreningen trycker på behovet av samhällsinsatser och gör ett claim att kommunerna ska ta ett större ansvar för behandling för spelberoende, och på så sätt definierar de fenomenet som ett socialt problem vare sig det är erkänt eller ej (Sahlin 2013). Informanterna anser att spelberoendeföreningarna tar ett stort ansvar och är en viktig aktör när det gäller att lyfta fram spelberoendeproblematiken i samhället. Det bekräftas också i den tidigare forskning vi presenterat, där Binde (2012) skriver att spelberoendeföreningarna regelbundet tillfrågas av staten i frågor som rör spelberoende.

Föreningens roll är enligt informanterna att erbjuda stöd, hjälp samt att ge motivation till att både erhålla och behålla spelfrihet vilket även tidigare forskning visar (Binde 2012). Ytterligare en aspekt som tas upp av flera informanter är individens ansvar, man måste vara motiverad och mottaglig för stöd och behandling. Ansvaret för spelberoendeproblematiken ansågs således inte bara ligga på en samhälls nivå utan också en individnivå. I relation till att ansvaret även ligger på individen kan man här återkoppla till att "förövaren" är spelet och dess "offer" är spelaren (Loseke 2003, s. 21). Informanterna jämför återkommande med alkohol vilket även är ett fenomen som anses normaliserat i samhället. Spelandet är för många samma sak som med alkohol, en avkoppling, något man gör på sin lediga tid. På så sätt blir frågan om att acceptera spelberoende som ett socialt problem komplicerad. Vi kan även se att i socialt arbete idag har individen ett stort ansvar eftersom vi lever i ett allt mer individualiserat samhälle. Därmed ter sig spelberoendeföreningens åsikt att det finns ett individansvar inte så konstigt, däremot kan man ställa sig frågan om det ökade individansvaret är rimligt?

Referenser

- Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Berger, Peter L. & Thomas Luckmann (1966) *The social construction of reality – a treatise in the sociology of knowledge*. London: The Penguin Group.
- Binde, Per (2010) De svenska spelberoendeföreningarna. I: Binde Per, & Jakob Jonsson (red.) *Spelberoendes Riksförbund 10 År: En Jubileumsskrift*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.
- Binde, Per (2012) A Swedish mutual support society of problem gamblers. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 10 (4): 512–523.
- Binde, Per (2013) Gambling in Sweden: the cultural and socio-political context. *Addiction*, 109 (2): 193-198.
- Bryman, Alan (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Chithiramohan, Tamara & Sanju George (2016) Gambling addiction in primary care: a survey of general practitioners in Solihull. *Internet Journal Of Medical Update*, 11 (2): 2–6.
- Dahlberg Mikael & Mats Anderberg (2015) To detect problem gambling - a pilot project from a social service office / Att upptäcka spelproblem - ett pilotprojekt vid ett socialkontor. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 92 (4): 505–517.
- Ds 2015:48. *Förebyggande och behandling av spelberoende*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015) Intervjuer. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Ejrnaes, Morten & Sören Kristiansen (2013) Perspektiv på sociala problem i USA och Skandinavien. I: Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Natur & kultur: Stockholm.
- Gainsbury, Sally, Hing Nerilee & Niko Suhonen (2014) Professional Help-Seeking for Gambling Problems: Awareness, Barriers and Motivators for Treatment. *Journal of Gambling Studies*. 30 (2): 503–519.
- Gustavsson, Anton & Adam Svanell (2012) *Spela lagom! Hur drömmen om snabba pengar gjorde Sverige spelberoende*. Stockholm: Natur & Kultur.

- Helling, Stig (2003) *Det är som ett kärleksförhållande, spelmissbruk bland ungdomar*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning. Rapport nr 72. [<http://www.can.se/contentassets/a26a881c5d994b93ac38aaea4f2d2c9/can-rapportserie-72-det-ar-som-ett-karleksforhallande.pdf>. Hämtad 2017-03-31.]
- Järvinen, Margaretha (2013) Ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system. I: Meeuwisse, Anna & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & kultur.
- Jönsson, Håkan (2010) *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö: Liber.
- Kalman, Hildur & Veronica Lövgren (2012) Etik i forskning och etiska dilemman. En introduktion. I: Kalman, Hildur & Veronica Lövgren (red.) *Etiska dilemman*. Malmö: Gleerups.
- Koch, Max (2013) Sociala problem ur ett dynamiskt perspektiv - exemplet ekonomisk tillväxt och klimatkrisen. I: Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Natur & kultur: Stockholm.
- Loseke, Donileen R. (2003) *Thinking About Social Problems*. New Brunswick: Aldine Transaction.
- Lind, Rolf (2015) *Vidga vetandet: En introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur AB: Lund.
- Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (2013) Introduktion: Vad är ett socialt problem? I: Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Natur & kultur: Stockholm.
- Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (2013) Perspektiv på sociala problem - några positioner. I: Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Natur & kultur: Stockholm.
- Nuske Elaine & Nerilee Hing (2013) A Narrative Analysis of Help-seeking Behaviour and Critical Change Points for Recovering Problem Gamblers: The Power of Storytelling. *Australian Social Work*, 66 (1): 39–55.
- Nyström, Anne-Sofie (2012) Mellan empati och kritisk granskning? Forskningsdeltagande som risk. I: Kalman, Hildur & Veronica Lövgren (red.) *Etiska dilemman*. Malmö: Gleerups.

Prop. 2016/17:85. Samverkan om vård, stöd och behandling mot spelberoende.

Pulford, Justin, Maria Bellringer, Max Abbott, Dave Clarke, David Hodgins & Jeremy Williams (2009) Reasons for Seeking Help for a Gambling Problem: The Experiences of Gamblers Who Have Sought Specialist Assistance and the Perceptions of Those Who Have Not. *Journal Of Gambling Studies*, 25 (1): 19–32.

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015) Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Rogers, Jim (2013) Problem Gambling: A Suitable Case for Social Work? *Practice*, 25:1, 41–60. [<http://dx.doi.org/10.1080/09503153.2013.775234>. Hämtad 2017-03-06.]

Rönnerberg, Sten, Rachel Volberg, Max Abbott, Lamar Moore, Anders Andrén, Ingrid Munck, Jakob Jonsson, Thomas Nilsson & Ove Svensson (1999). *Spel och spelberoende i Sverige*. Folkhälsoinstitutets serie om spel och spelberoende. Rapport nr 3. [<https://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12270/R2000-21-spel-och-spelberoende-i-sverige.pdf>. Hämtad 2017-03-30.]

SFS 2001:453. Socialtjänstlag.

Sahlin, Ingrid (2013) Sociala problem som verklighetskonstruktioner. I: Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Natur & kultur: Stockholm.

SOU 2008:124. *En framtida spelreglering*. Slutbetänkande av spelutredningen.

Statens folkhälsoinstitut (2016) *Spel Om Pengar Och Spelproblem I Sverige. 2008//2009: Huvudresultat Från SWELOGS Befolkningsstudie*. Andra uppl. Östersund: Statens folkhälsoinstitut. [<https://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12521/R2010-23-Spel-om-pengar-o-spelproblem.pdf>. Hämtat: 2017-04-10]

Sunesson, Sune (2013) Sociala problem och samhällsbekymmer i historien. I: Meeuwisse, Anna & Swärd Hans (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Natur & kultur: Stockholm.

Svensson, Peter & Göran Ahrne (2015) Att designa ett kvalitativt forskningsarbete. I: Ahrne, Göran & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Valdivia-Salas, Sonsoles, Kandace S. Blanchard, Andrés S. Lombas & Edelgard Wulfert (2014) Treatment-Seeking Precipitators in Problem Gambling: Analysis of Data From a Gambling Helpline. *Psychology Of Addictive Behaviors*, 28 (1): 300–306.

Wessberg, Göran (2012) Om spel i svensk lagstiftning fram till år 1900. I:
Lotteriinspektionens skriftserie. Västerås: Lotteriinspektionen.

Wenneberg, Sören Barlebo (2010) *Socialkonstruktivism - positioner, problem och perspektiv*.
Liber AB: Malmö.

Bilagor

1. Informationsbrev till verksamhetsansvarig
2. Informationsbrev till deltagare
3. Samtycke
4. Intervjuguide

Bilaga 1

Informationsbrev till verksamhetsansvarig

Information och förfrågan om deltagande i en studie om upplevelser av stöd och behandling för spelberoende

Vi heter Helena Nilsson Ströbeck och Sara Nilsson, och studerar på socionomprogrammet vid Lunds universitet. I utbildningen ingår att skriva en kandidatuppsats vilket innebär att vi ska genomföra en forskningsstudie. Syftet med vår studie är att undersöka ideella resursers upplevelser av stöd och behandling för spelberoende. Vi söker därför personer som är anställda och/eller ideella resurser hos er som är före detta spelberoende som vill delta. För att samla in material till studien kommer vi att behöva genomföra 6–8 intervjuer som beräknas ta 30–60 minuter.

I studien följer vi de etiska riktlinjer som Vetenskapsrådet har utformat. Vi eftersträvar största möjliga konfidentialitet genom att endast vi tar del av materialet som samlas in. Materialet kommer att förvaras så att det bara är åtkomligt för oss som genomför studien. När resultatet presenteras i form av kandidatuppsats på Lunds universitet kommer informanterna att avidentifieras så att det inte går att koppla resultatet till enskilda individer. Deltagandet i studien är helt frivilligt, och kan när som helst avbrytas utan motivering.

Ni tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning. Vi kommer gärna på besök för att presentera oss och vår studie.

Med vänliga Hälsningar,

Helena Nilsson Ströbeck och Sara Nilsson

Kontaktuppgifter:

Helena Nilsson Ströbeck, soc14hni@student.lu.se, mobilnummer 073-671 70 22

Sara Nilsson, soc14sni@student.lu.se, mobilnummer 070-405 48 45

Bilaga 2

Informationsbrev till deltagare

Information och förfrågan om deltagande i en studie om anställdas och ideella resursers upplevelser av stöd och behandling för spelberoende

Vi heter Helena Nilsson Ströbeck och Sara Nilsson, och studerar sista året på socionomprogrammet vid Lunds universitet. Under våren kommer vi att skriva en kandidatuppsats vilket innebär att vi ska genomföra en forskningsstudie. Vi har valt ämnet spelberoende, och syftet med studien är att undersöka resurspersoners upplevelser av stöd och behandling för spelberoende (både i rollen som före detta spelberoende och som resursperson). Vi söker därför dig som är anställd och/eller resursperson, som är före detta spelberoende och vill delta i studien. För att samla in material till studien kommer vi att behöva genomföra 6–8 intervjuer per telefon som beräknas ta 30–60 minuter vardera.

I studien följer vi de etiska riktlinjer som Vetenskapsrådet har utformat. Vi eftersträvar största möjliga konfidentialitet i undersökningen genom att endast vi tar del av materialet som samlas in. Materialet kommer att förvaras så att det bara är åtkomligt för oss som genomför studien. När resultatet presenteras i form av en kandidatuppsats på Lunds universitet kommer deltagarna att avidentifieras så att det inte går att koppla resultatet till enskilda individer.

Deltagandet i studien är helt frivilligt, och kan när som helst avbrytas utan motivering.

Ytterligare upplysningar om studien kan lämnas av oss som genomför studien.

Kontaktuppgifter:

Helena Nilsson Ströbeck, soc14hni@student.lu.se, mobilnummer 073-671 70 22

Sara Nilsson, soc14sni@student.lu.se, mobilnummer 070-405 48 45

Bilaga 3

Samtycke till deltagande

Jag har muntligen informerats om studien och tagit del av bifogad skriftlig information. Jag är medveten om att mitt deltagande är frivilligt och att jag när som helst och utan förklaring kan avbryta mitt deltagande.

Jag lämnar härmed mitt samtycke till att delta i ovanstående undersökning:

Datum

Underskrift

Kontaktuppgift

Ytterligare information kan lämnas av oss som genomför studien.

Kontaktuppgifter:

Helena Nilsson Ströbeck, soc14hni@student.lu.se, mobilnummer 073-671 70 22

Sara Nilsson, soc14sni@student.lu.se, mobilnummer 070-405 48 45

Bilaga 4

Intervjuguide

Inledande frågor

Namn, ålder

Vill du berätta kortfattat om spelberoendeföreningen?

Arbetsroll

- Hur länge har du arbetat i föreningen?
- Vad har du för arbetsroll i föreningen?
- Hur ser du på ditt arbete i föreningen?

Stöd och behandling nu

- Hur ser du på spelberoendeproblematiken idag?
- Hur upplever *du möjligheten* för spelberoende att få stöd och behandling idag? (från socialtjänst, sjukvård och föreningar)
- Hur upplever du det stöd och den behandling för spelberoende som erbjuds idag? (från socialtjänst, sjukvård och föreningar)
- Hur ser du på förebyggandet mot spelberoende idag? (från socialtjänst, sjukvård och föreningar)

Samarbete

- Hur ser samarbetet mellan föreningen och den offentliga sektorn ut? (socialtjänst och sjukvård)
- Hur tycker du att samarbetet borde se ut?

Stöd och behandling då

- Kan du berätta lite om din erfarenhet av spelberoende?

- Hur kom du i kontakt med organisationen?
- Hur upplevde du som spelberoende möjligheten att få stöd och behandling?
- Hur fick du hjälp för ditt spelberoende?
- Hur upplevde du den hjälpen du fick?
- Hur ser du på din erfarenhet av spelberoende i relation till ditt arbete?

Ansvar

- Hur ser ni på ansvaret för spelberoende i förhållande till offentlig och frivillig sektor?
(stat, kommun, myndighet och förening)
- Hur upplever du att ansvaret borde se ut för stöd och behandling av spelberoende?
- Det finns nu ett förslag om att införa spelberoende i socialtjänstlagen. Hur ser du på det?

Avslutande frågor

Är det något annat du tänker på som kan vara viktigt att föra fram om spelberoende som vi inte pratat om? Är det ok om vi kontaktar dig igen om det skulle dyka upp någon mer fråga?